

درسنامه و نکات مهم درس ۱

کانال تخصصی تاریخ من

@tarikheman3

کد: ۲۱۰/۲۶

سال تحصیلی
۱۳۹۹-۱۴۰۰

پایه : دهم علوم انسانی
تهیه کننده : مرضیه نوریان - مشهد

تاریخ ۱

تاریخ و تاریخ نگاری

تاریخ چیست؟

معانی مختلف واژه تاریخ : ۱. گاهی منظور از آن، مجموعه حوادث و رویدادهایی که یک فرد یا یک جامعه از سر گذرانده، مانند « تاریخ ایران » یعنی مجموعه حوادثی که بر سر مردم ایران در زمان گذشته آمده است .

۲. اما گاهی استفاده از واژه تاریخ در نوشته ها و زبان مردم و منظور از آن علم و روش های علمی: یعنی تحلیل و مطالعه رویدادهای گذشته براساس شواهد و مدارک به وسیله آن، مثلاً تاریخ روابط اقتصادی ایران و هند در دوران اشکانیان.

۳. تعیین « تاریخ » : یعنی روز و ماه و سال ، یعنی همان تقویم سالانه

ویژگی های رویدادهای تاریخی :

الف : دور از دسترس اند و قابل مشاهده نیستند و عدم درک آن به طور مستقیم ، بلکه شناخت آن با استفاده از شواهد و مدارک

ب : تکرارناپذیر و غیر قابل تجربه

پ : مجزا و مستقل نیستند و داشتن رابطه علت و معلولی با یکدیگر

نقش انسان در تاریخ: داشتن نقش محوری و اساسی انسان در تاریخ، و ایجاد رویدادها و تحولات تاریخی در نتیجه کنش (عملکرد و اقدام) متقابل انسان ها با یکدیگر و با طبیعت .

تمدن: نهادها، جوامع، کشورها و در یک کلام تمدن نیز پیامد کنش های فردی و جمعی انسان ها.

تعریف علم تاریخ: علمی که به مطالعه جنبه های مختلف زندگی انسان ها و جامعه ها در گذشته پرداخته و بررسی و تحلیل علل و نتایج افکار و اعمال پیشینیان.

هدف علم تاریخ: شناخت و آگاهی نسبت به زندگی اجتماعی در گذشته شامل تمامی جنبه های فکری، مذهبی، سیاسی،

نظامی، اقتصادی، علمی، حقوقی و هنری

تاریخ نگاری و روش پژوهش در تاریخ

پیشینه تاریخ نگاری :

پیشینه تاریخ نگاری در جهان: تاریخ از جمله علوم دارای پیشینه بسیار کهن . توجه تدریجی انسان به ثبت و نگارش

رویدادهای عصرخویش پس از اختراع خط در حدود ۵ هزار سال پیش، قدیمی ترین متن تاریخی کشف شده تاکنون : سنگ

نوشته ای به خط کهن مصری با قدمت بیش از ۴ هزار سال

قدیمی ترین متن تاریخی کشف شده: سنگ نوشته ای به خط کهن مصری با قدمت بیش از ۴ هزار سال ؛ ذکر نام تعدادی از فرعون و برخی حوادث دوران آنان در این سنگ نوشته در این سنگ نوشته.

پیشینه تاریخنگاری در ایران باستان : باقی ماندن سنگ نوشته هایی از روزگار باستانی ایران به ویژه دوره هخامنشیان و ساسانیان ، نشان از توجه ایرانیان به ثبت و ضبط وقایع تاریخی ؛ علاوه بر آن در ایران باستان وجود سالنامه های دولتی حاوی اخبار و رویدادهای مهم . همچنین تدوین و نگارش "خدای نامه" (خدای نامک) در زمان ساسانیان نشان از دلبستگی ایرانیان به نگارش وقایع و ضبط سلسله حوادث تاریخی

پیشینه تاریخ نگاری در دوره هخامنشی: باقی ماندن سنگ نوشته هایی از روزگار باستانی ایران به ویژه دوره هخامنشیان ، نشان از توجه ایرانیان به ثبت و ضبط وقایع تاریخی

پیشینه تاریخ نگاری در دوره ساسانی: ۱. باقی ماندن سنگ نوشته هایی از روزگار باستانی ایران به ویژه دوره ساسانیان ، نشان از توجه ایرانیان به ثبت و ضبط وقایع تاریخی ۲. وجود سالنامه های دولتی حاوی اخبار و رویدادهای مهم . ۳. تدوین و نگارش "خدای نامه" (خدای نامک) در زمان ساسانیان نشان از دلبستگی ایرانیان به نگارش وقایع و ضبط سلسله حوادث تاریخی تاریخ نگاری در مفهوم کامل آن: آغاز از قرن پنجم پیش از میلاد در یونان باستان با ظهور مورخ بزرگی مانند هرودت معروف به «پدر تاریخ»

کتاب تاریخ هرودت: اختصاص بخش عمده مطالب آن به شرح جنگ های یونان و ایران ، و کهن ترین و کامل ترین کتاب تاریخی به جا مانده از عصر باستان

پس از هرودت: ادامه روش وی در تاریخنگاری توسط دیگر نویسندگان یونانی و سپس رومی، و در نتیجه تکامل فن تاریخ نویسی . باقی ماندن آثار برجسته ای درباره موضوع های تاریخی از این مورخان،

تأثیر مهم رواج و رونق ادبیات و فلسفه بر شکوفایی و گسترش علم تاریخ در یونان باستان در نظر برخی پژوهشگران.

تاریخنگاری در دوران اسلامی رواج و گسترش چشمگیر تاریخ نگاری در میان مسلمانان و نگارش کتاب های تاریخی ارزشمندی توسط مورخان مسلمان. ایرانی بودن شمار زیادی از این مورخان مانند: طبری، بیهقی و ...

ویژگیهای تاریخ نگاری در گذشته: ۱. تنظیم، ثبت و نگارش وقایع توسط اغلب مورخان و عدم توجه به بررسی علل، آثار و نتایج رویدادهای تاریخی ۲. علاوه بر آن، عمده تمرکز این مورخان بر بیان حوادث سیاسی و نظامی و شرح حال فرمانروایان و عدم اهمیت آنان به مسائل و موضوع های اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی اهمیتی ۳. خدمت برخی از وقایع نویسان به عنوان منشی برای شاهان و حاکمان و همراهی آنان در مسافرت ها و جنگ ها

۴. (اهمیت مورخان درباری) دسترسی بعضی از مورخان درباری به اسناد و مدارک دولتی و امکان استفاده از مدارک برای ثبت و نگارش رویدادها.

شروع تحول در علم تاریخ: به دنبال وقوع پیشرفت های فکری و علمی در دوره رنسانس (قرن های ۱۶ و ۱۷ م) در اروپا ، به تدریج تحول علم تاریخ و ایجاد شیوه نویسی در تاریخ نگاری؛ اساس این شیوه: سنجش دقیق منابع، استناد به اسناد و مدارک

معتبر و دوری از داستان پردازی ؛

تمایز تاریخ نگاری نوین از تاریخ نویسی و وقایع نگاری های قبلی .

این ویژگی ها عبارت اند از:

۱. محدود نبودن علم تاریخ صرفاً به توصیف و شرح زندگانی و اقدامات فرمانروایان و امور سیاسی و نظامی ؛ بلکه دربرگیرنده همه ابعاد فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی، هنری و ... جوامع گذشته . به همین دلیل در پژوهش های نوین تاریخی، مطالعه و بررسی تمام جنبه های زندگی مردمان و جوامع گذشته

۲. عدم پردازش علم تاریخ صرفاً به ثبت و نقل رویدادهای گذشته، بلکه بررسی و تجزیه و تحلیل زمینه ها، علتها، نتایج و آثار گوناگون حوادث تاریخی توسط ایشان. برای مثال امروزه پژوهشگران تاریخ، برای بررسی واقعه مهمی مانند سقوط ساسانیان، عدم اکتفا فقط به توصیف ماجرای جنگهایی رخ داده میان سپاه ساسانی و اعراب مسلمان؛ بلکه در ابعادی وسیع تر، بررسی و تحلیل زمینه ها و علتهای سیاسی، نظامی، اقتصادی و اجتماعی این واقعه به همراه آثار و پیامدهای گوناگون آن،
۳. علاوه بر اینها، در پژوهشهای علمی تاریخ، استفاده از یافته های علوم و فنون مختلف مانند باستانشناسی، جامعه شناسی، فلسفه، جغرافیا، اقتصاد، زبا شناسی و گاه شماری

مراحل پژوهش در تاریخ

پژوهش در تاریخ دارای مراحل است که عبارت اند از:

۱. انتخاب موضوع؛

معیارهای انتخاب موضوع پژوهش، :

- الف: تازه بودن موضوع تحقیق و تکراری نباشد. بررسی مسئله ای تازه در هر پژوهش و ارائه حرف و نظر جدیدی؛
- ب: موضوع تحقیق همچنین باید دارای اثر و فایده ای باشد.
- ج: انتخاب موضوعی توسط محقق دارای منابع و اطلاعات کافی در مورد آن

۲. تدوین پرسش های تحقیق؛

نیاز به وجود یک یا چند پرسش برای هر پژوهش علمی؛ اهمیت پرسش: الف: مشخص شدن هدف پژوهش در پرسشها، ب: ممانعت از به بیراهه رفتن پژوهشگر از مسیر درست پژوهش.

موضوع پرسشها: در پژوهش های تاریخی، پرسش های پژوهش اغلب شامل زمینه ها، علتها، آثار و نتایج رویدادها و یا نقش افراد و گروه های درگیر در رویدادها،

۳. شناسایی منابع؛

در این مرحله، پس از شناسایی منابع و اسناد تحقیق، ارزیابی میزان اعتبار، دقت و صحت آنها توسط پژوهشگر؛ مثلاً نویسندگان منابع چه کسانی بوده اند؟ گرایش دینی، اجتماعی یا سیاسی آنها؟ آیا خود شاهد وقایع بوده اند یا از زبان دیگران حوادث را نقل کرده اند؟ میزان دقت و صراحت در نقل رویدادها؟ در صورت استفاده محقق از اسناد، اطمینان وی از اصالت سند و جعلی نبودن آن

۴. گردآوری و تنظیم اطلاعات؛

در این مرحله، استخراج اطلاعات مربوط به موضوع تحقیق از منابع و اسناد تاریخی توسط پژوهشگر و سپس تنظیم و دسته بندی آن

۵. تحلیل و تفسیر اطلاعات؛

سخت بودن تحلیل و تفسیر رویدادهای تاریخی و مورخان و انجام این کار، نیازمند روش ها و مهارت های خاصی. در واقع شباهت بسیار کار مورخان به کار کارآگاهان پلیس. تلاش کارآگاهان، و مورخان هر دو برای درک شواهد و مدارکی برای بازسازی و تفسیر گذشته. اولی به دنبال بازسازی صحنه جرم و دومی در پی بازسازی وقایع گذشته. شواهدی که کارآگاه به دنبال آن است، می تواند اثر انگشت و یا هر شیء به جا مانده در صحنه وقوع جرم باشد. اما شواهد مورد بررسی مورخ، شامل تمامی منابع، اسناد و مدارکی مربوط به زندگی مردم در روزگاران گذشته، و کسب اطلاعاتی از آن

۶. گزارش یافته های پژوهش:

در این مرحله، استخراج نتایج و یافته های تحقیق توسط پژوهشگر و ارائه آن در قالب گزارش علمی

منابع پژوهش علمی در تاریخ

تقسیم منابع پژوهش تاریخی از نظر درجه اهمیت و اعتبار به دو دسته: الف منابع دست اول یا اصلی؛ ب دست دوم یا فرعی،

منابع دست اول یا اصلی :

منابع دست اول: شامل همه آثار نوشته شده در زمان وقوع حادثه یا نزدیک ترین زمان به وقوع آن، درحقیقت دیدن و نظارت نویسندگان این نوع منابع، بر رویدادها و یا شنیدن شرح ماجرا از شاهدان واقعه

منبع دست اول : شامل منابع مکتوب، تمامی آثار باستانی و تاریخی، شامل بناها، ابزارها، اشیاء، سنگ نگاره ها و سنگ نوشته ها، سکه ها و هر وسیله بجای مانده از گذشته

منابع دست دوم یا فرعی :

منابع دست دوم: همه منابع، تحقیقات و آثاری پدید آمده مدتها پس از وقوع رویدادها و با استفاده از منابع دست اول،

فواید و کارکردهای مطالعه تاریخ

از آنجایی که تاریخ با گذشته سر و کار دارد، شاید برای بسیاری از شما، این سؤال ها پیش آمده باشد که مطالعه و کاوش در تاریخ، مخصوصاً گذشته های بسیار دور، مثلاً هزاران سال پیش، چه فایده ای دارد؟ و یا با خواندن تاریخ به چه دانش، مهارت و نگرشی دست خواهیم یافت که برای زندگی امروزمان مفید و مؤثر است؟

فواید و کارکردهای علم تاریخ: **الف منبع شناخت و تفکر ب بهره گیری از گذشته برای حال و آینده پ تقویت حس میهن دوستی و هویت ملی**

الف منبع شناخت و تفکر :

مطالعه سرگذشت انسان ها و جوامع گذشته: منبع و گنجینه ارزشمند برای تقویت و پرورش قوه شناخت و تفکر ؛ با کاوش در گذشته استفاده از تجربیات و اندیشه های مردمان گذشته برای تقویت قدرت شناخت و تفکر.

علاوه بر این، نتیجه جست و جوی شواهد و مدارک تاریخی و تحلیل و تفسیر علتها، آثار و نتایج رویدادها، افزایش قوه درک و مهارت اندیشه ورزی

در قرآن، دعوت آیات بسیاری از انسان ها برای مطالعه سرگذشت اقوام گذشته و معرفی تاریخ به عنوان یک منبع معتبر برای کسب شناخت و تفکر

ب بهره گیری از گذشته برای حال و آینده :

محدود نبودن دامنه شناخت و آگاهی تاریخی فقط به گذشته ، بلکه کمک به درک زمان حال و ترسیم مسیر آینده ؛ زیرا با وجود وقوع رویدادهای تاریخی در زمان معینی در گذشته ، اما پیوند گذشته، حال و آینده به یکدیگر از طریق آثار، نتایج و پیامدهای این رویدادها . برای مثال، محدود نبودن نتایج و تأثیرات برخی حوادث عظیم تاریخی مانند تأسیس سلسله بزرگ هخامنشیان، جنگهای صلیبی، نهضت رنسانس، کشفیات جغرافیایی و انقلاب های بزرگ معاصر، فقط به زمان وقوع این حوادث، بلکه تأثیرپذیری دوران پس از آن حوادث نیز به طرز چشمگیر. همچنین تحول ایجادشده توسط پیامبران الهی و یا شخصیت

های مهم تاریخی همچون افلاطون، ارسطو، کورش، ابن سینا، شاه اسماعیل صفوی، ناپلئون، امیرکبیر، امام خمینی و امثال آنان، تأثیر نه تنها بر مردمان و جوامع عصر خویش، بلکه نسل های متمدنی بشر تا به امروز و حتی تأثیر بر آیندگان کمک مطالعه تاریخ به ما برای فهم عوامل و شرایط ایجادکننده و عوامل پیشرفت فرهنگ ها و جوامع بشری و رسیدن آن به وضعیت امروزی بدین گونه، کمک علم تاریخ به ما در ارزیابی و شناخت درست اوضاع و شرایط کنونی جامعه خویش و سایر جوامع و نیز ترسیم افق آینده،

پ تقویت حس میهن دوستی و هویت ملی :

ایجاد نوعی احساس علاقه و دلبستگی خاص به طور طبیعی در مردمانی دارای سرگذشت مشترک در نسل های متوالی، و شراکت در شادی ها و تلخ کامی ها، موفقیت ها و شکست های هم برای سالیان طولانی ، نسبت به سرزمین و گذشته خود، از این رو، خودآگاهی و یگانگی بیشتر افراد یک جامعه بدنبال آگاهی آنان نسبت به گذشته مشترکشان کمک شناخت گذشته و مطالعه و بررسی زندگی مردمان در زما نها و مکا نهایی دیگر، به ما برای درک درست از هویت و کیستی خود و دانستن اینکه که بوده ایم و چگونگی رسیدن به جایگاه امروزی مان، عوامل حفظ موجودیت و هویت آنان در طول تاریخ: از طریق آگاهی تاریخی ایرانیان به گذشته خود، به همراه زبان فارسی و فرهنگ ایرانی،

دوام نیاکانمان در برابر حوادث عظیمی همچون حمله اسکندر مقدونی، تهاجم ویرانگر مغولان و نظایر آن، به اتکای چنین آگاهی و دلبستگی به زبان و فرهنگ خویش در نتیجه ممانعت از فروپاشی جامعه و فرهنگ ایرانی مشخص شدن ارزش و اهمیت میراث فرهنگی با مطالعه و بررسی گذشته، و کمک به احتساب میراث فرهنگی به عنوان بخشی از هویت و شناسنامه ملی خویش و کوشش در حفظ و نگهداری آن

تهیه کننده : خانم مرضیه نوریان- دبیر تاریخ مشهد

کانال تخصصی تاریخ من
@tarikheeman3

بارم بندی دروس

تاریخ ۱

پایه : دهم علوم انسانی

تهیه کننده : احمد اسدی اقدم- مرند

شماره درس		نوبت اول	نوبت دوم / خرداد / شهریور
۵ نمره	۱	۳-۱	۲/۵-۰
	۲	۳-۱	۲/۵-۰
	۳	۳-۱	۲/۵-۰
	۴	۳-۱	۳-۰
	۵	۳-۱	۲/۵-۰
	۶	۳-۱	۲/۵-۰
	۷	۳-۱	۲/۵-۰
	۸	۳-۱	۲/۵-۰
۱۵ نمره	۹	۲۰ نمره	۳-۱
	۱۰		۳-۱
	۱۱		۳-۱
	۱۲		۳-۱
	۱۳		۳-۱
	۱۴		۳-۱
	۱۵		۳-۱
	۱۶		۳-۱
جمع نمرات : ۲۰ نمره			